

Vroegmoderne tijd

Drie gegevens over de Italiaanse beeldhouwer Ghiberti (1378-1455):

- 1 Ghiberti maakte voor de stadstaat Florence de bronzen deuren voor het baptisterium (doopkapel), waarin hij een zelfportret opnam.
- 2 Hij gebruikte het perspectief, waarbij hij zich baseerde op ideeën van zijn stadgenoot Brunelleschi en misschien ook op die van de middeleeuwse Arabische wiskundige Alhazen. Ghiberti schreef dat hij ernaar streefde te begrijpen hoe het gezichtsvermogen werkt.
- 3 Ghiberti schreef in zijn autobiografie dat hij wilde weten op welke wijze de wetten van de schilder- en beeldhouwkunst konden worden vastgelegd.

Met deze gegevens kan worden aangetoond dat Ghiberti in meerdere opzichten past bij de Renaissance.

- 4p 2 Leg dit uit door twee onderdelen van de Renaissance te noemen en bij elk onderdeel aan te geven welk gegeven over Ghiberti daarbij past.
Let op: je mag een gegeven maar één keer gebruiken.

In 1562 werd de eerste druk uitgegeven van de protestantse 'deux-aesbijbel'. Deze Nederlandstalige bijbel werd gedrukt in Emden, in Noord-Duitsland.

Dat de bijbel in Emden kon worden gedrukt, was het gevolg van de afspraak over de godsdienstpolitiek uit 1555 die Karel V maakte met de Duitse vorsten.

- 3p 3 Noem deze afspraak en geef aan waardoor het drukken van deze bijbel daardoor wel mogelijk werd in Emden, maar niet in de Nederlanden.

Twee gebeurtenissen in de Zuidelijke Nederlanden na het sluiten van de Pacificatie van Gent in 1576:

- 1 Op 31 januari 1578 brengt de Spaanse landvoogd Don Juan bij Gemboers het leger van de bij de Pacificatie aangesloten gewesten een zware nederlaag toe.
- 2 In februari 1578 verdrijven calvinisten het rooms-katholieke bestuur van Oudenaarde.

Deze gebeurtenissen tonen verschillende oorzaken van het uiteenvallen van de Pacificatie van Gent.

- 4p 4 Leg dit uit voor elke gebeurtenis.

Gebruik bron 1.

In deze bron doet Willem van Oranje het voorstel een andere vorst in plaats van Filips II te kiezen.

- 4p 5 Leg met de bron uit:
- dat dit voorstel vooruitloopt op het Plakkaat van Verlatinge en
 - welk motief Oranje heeft met dit voorstel.

Omstreeks 1600 was in veel steden van de Republiek het bestuur in handen van kooplieden.

2p **6**

Geef

- aan welk gevolg dit had voor het beleid van de steden tegenover de komst van migranten naar de stad en
- de verklaring voor dit beleid.

Gebruik bron 2.

Deze bron is geschikt als illustratie bij twee kenmerkende aspecten van de vroegmoderne tijd.

3p **7**

Licht dit toe door:

- het kenmerkende aspect van de zestiende eeuw te noemen waarbij deze bron past en
- uit te leggen welk kenmerkend aspect van de zeventiende eeuw al in de bron herkenbaar is.

Gebruik bron 2.

Jan Huyghen van Linschoten publiceert in 1596 het verslag van zijn reis. In het koninkrijk Spanje, waarvan Portugal sinds 1580 deel uitmaakt, wordt de informatie over de reis gezien als een staatsgeheim.

2p **8**

Noem

- de economische reden die de Spanjaarden hebben voor de geheimhouding van de Portugese routes naar Azië en
- de politieke achtergrond van de Nederlandse belangstelling voor deze zeeroutes.

In 1781 bepaalde keizer Jozef II voor zijn Oostenrijkse gebieden dat:

- 1 iedere onderdaan het recht kreeg zijn vroegere meester te verlaten en elders werk te zoeken en
- 2 alle onderdanen voortaan zelf konden kiezen welk ambacht zij wilden leren.

Op grond van deze maatregelen kun je Jozef II een verlicht vorst noemen.

2p **9**

Geef bij elke maatregel aan door welk verschillend Verlichtingsideaal Jozef II zich liet leiden.

Vroegmoderne tijd

bron 1

In 1579 onderhandelen in Keulen afgevaardigden van de Unie van Utrecht en vertegenwoordigers van Filips II over vrede. Op 28 september 1579 antwoordt de secretaris van Willem van Oranje op vragen van vertegenwoordigers van de gewesten uit de Unie van Utrecht:

Zijne Excellentie (Willem van Oranje) antwoordt dat, tenzij de afgevaardigden van de koning vrede aanbieden onder voorwaarden die gunstig zijn voor het vaderland en de religie, (...) de gewesten er goed aan doen een vorst als beschermer te kiezen. Alles in overweging nemende, denkt zijne Excellentie dat in zo'n geval er geen heerser of vorst kan worden gevonden wiens gezag en middelen meer kunnen betekenen dan die van de Engelse koningin of de hertog van Anjou¹⁾.

noot 1 De hertog van Anjou is een broer van de koning van Frankrijk.

bron 2

Jan Huyghen van Linschoten is een Nederlandse zeevaarder, die heeft gevaren in Portugese dienst. Door zijn Portugese contacten heeft hij informatie verzameld over de zeeroute naar China en Japan. Hierover publiceert hij in 1596 een boek, dat veel belangstelling trekt en vele malen wordt herdrukt in de Republiek.

Hij schrijft over Korea:

Vlak boven Japan, rond de 34ste en 35ste breedtegraad en niet ver van de Chinese kust, ligt nog een groot eiland, namelijk het schiereiland Korea. Hierover hebben we nog geen betrouwbare berichten voor wat betreft de grootte en het volk, noch over de producten die er te vinden zijn.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.